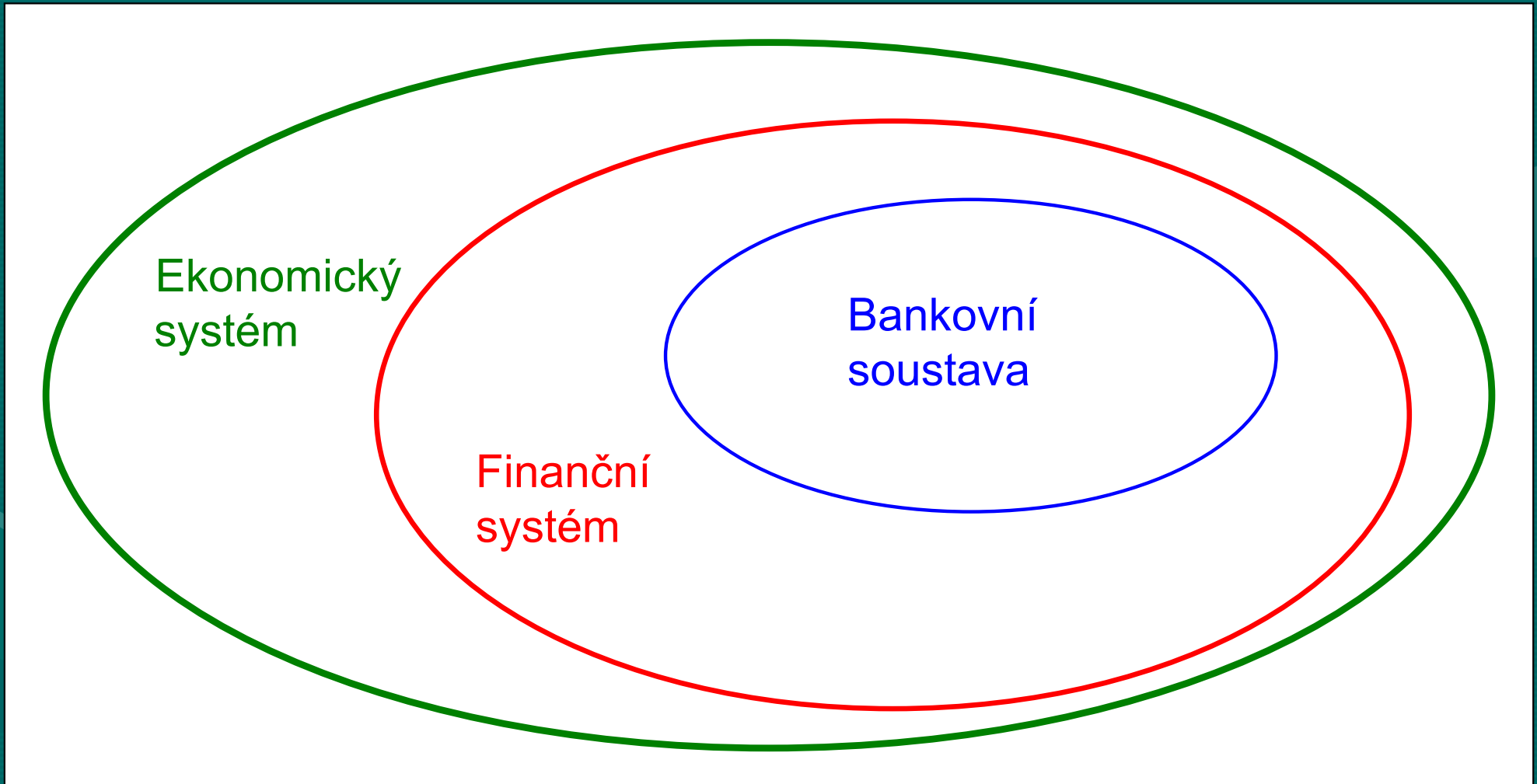

Vymezení struktury (subjekty a instituce) FS v ČR

Pavel Borkovec, Roman Melichar

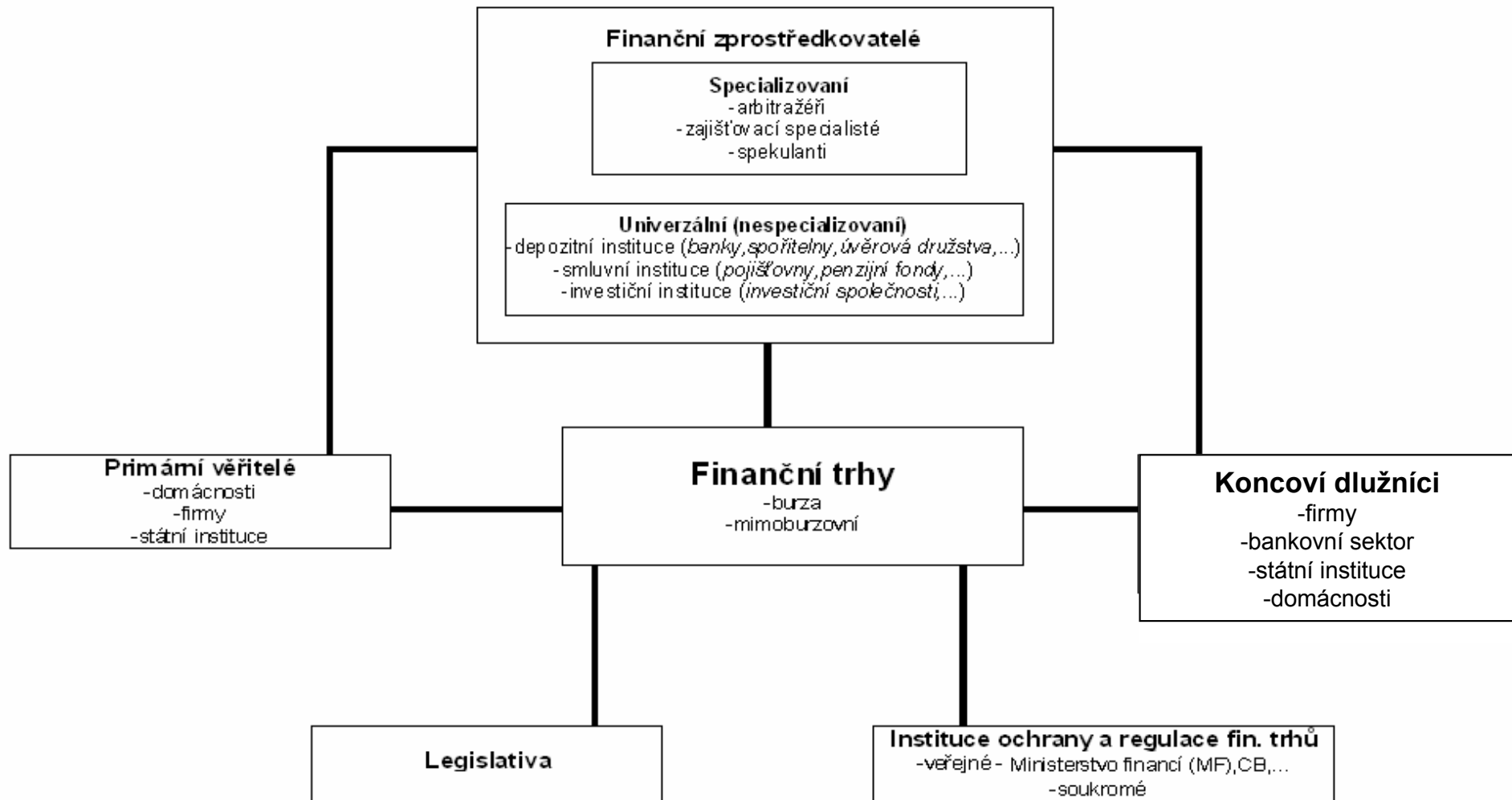
Struktura ekonomického systému

Účastníci finančního systému

- základní uživatelé
  - primární věřitelé
  - koncoví dlužníci
- finanční zprostředkovatelé
- regulace a ochrana trhu

Struktura finančního systému

Základní uživatelé

- **primární věřitelé** (domácnosti, firmy, státní instituce,...)

Část svých disponibilních aktuálních příjmů využívají k nákupu finančních aktiv (finanční produkty ve formě akcií, dluhopisů aj.). Finanční aktiva jsou obsažena v portfoliu subjektu s ohledem na výnos, likviditu a rizika koncového dlužníka. Doba splatnosti finančních aktiv je determinována odhadem budoucí spotřeby subjektu a výnosů z držených aktiv.

- **koncoví dlužníci** (firmy, bankovní sektor, státní instituce,...)

Realizují investiční záměry opět při respektování vztahu výnos – riziko – likvidita, s cílem maximalizace dlouhodobé hodnoty. Přitom řeší problém zajištění přírůstku hodnoty v čase:

- maximalizace výnosu pro danou úroveň vstupů (obnovovací investice)
- přírůstek výnosu v dlouhém období
- investice do nákupu dalších vstupů (čisté investice)

Finanční zprostředkovatelé

Finanční zprostředkovatelé jsou subjekty, jejichž hlavní aktivitou jsou:

- transformace aktiv
- transformace rizika
- transformace splatnosti a likvidity aktiv (dlužníci si chtějí půjčovat na delší období než nabízejí věřitelé)
- transformace transakčních nákladů (mají dostatek informací)

Finanční zprostředkovatelé jsou subjekty, kteří realizují:

- zprostředkování závazků mezi věřiteli a dlužníky
- zprostředkování toku cenných papírů a pohledávek
- realizaci obchodů s pohledávkami a závazky
- shromažďují a poskytují informace o finančních potřebách podnikatelských subjektů

Dělení finančních zprostředkovatelů z hlediska jejich působnosti

- **Univerzální finanční zprostředkovatelé**
  - **Makléři a dealeři** zastupující primární věřitele nebo koncové dlužníky při nákupu nebo prodeji finančních produktů. Obchody realizují na vlastní/cizí účet (dealer) nebo na cizí účet (makléř).
  - Instituce univerzálního zprostředkování
    - depozitní instituce (banky, spořitelny, . . .)
    - smluvní instituce (pojišťovny, penzijní fondy, ...)
    - investiční instituce (investiční společnosti, ...)

- **Specializovaní finanční zprostředkovatelé**

Jsou zprostředkovatelé, kteří se zaměřují na finanční operace jiných subjektů, realizují operace na vlastní nebo cizí účet a to formou:

- **arbitráže** - nákup a prodej finančních aktiv na různých trzích v určitém čase
- **zajištění** – zajišťovatelé jsou zprostředkovatelé, kteří realizují zajišťovací operace ke snížení budoucích rizik
- **spekulace** - spekulanti jsou subjekty, kteří využívají příznivé tržní pohyby kurzů

- tvůrci trhu jsou zprostředkovatelé mezi koncovými uživateli, kteří nakupují určená aktiva na vlastní účet a provádí opakované stanovení ceny (kótování).

- **Výnosy pro tvůrce trhu plynou z rozdílů cen:**

- poptávky „bid“ – kótovaná, omezená cena aktiv
- nabídky „offer“ – požadovaná, nabízená cena aktiv
- z predikce cen finančních aktiv na trhu a jejich objemu s volbou pozice

Regulace a ochrana trhu

Cíle regulace jsou:

- zajištění stability trhů cenných papírů
- zabezpečení důvěryhodnosti trhů
- ochrana investorů

Soudobé trendy regulace jsou zaměřeny na:

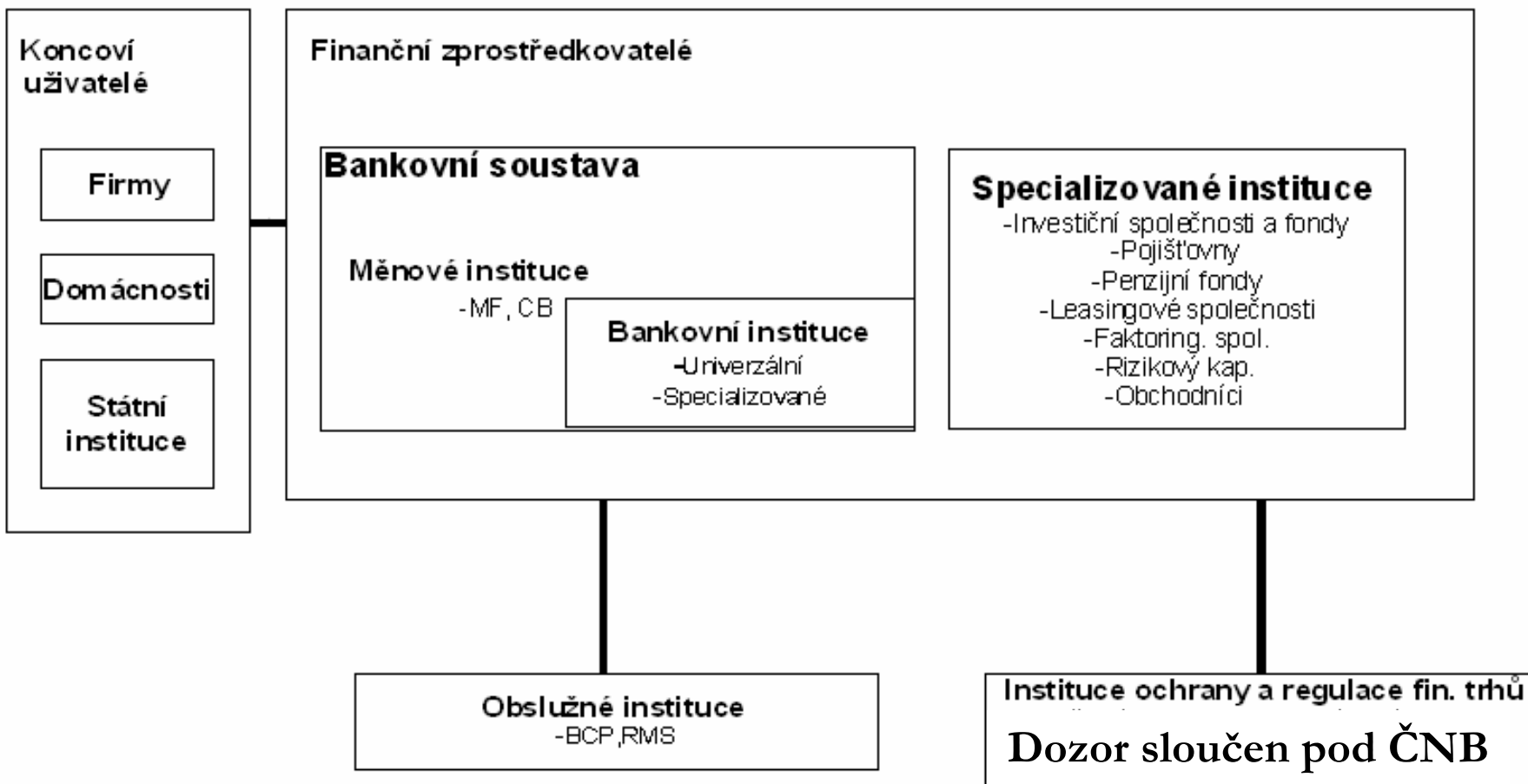
- deregulaci - odstranění administrativních opatření a zvýšení tržní konkurence, a to jak domácí tak i zahraniční.
- harmonizaci - harmonizaci právních úprav různých zemí
- samoregulaci - představuje posun regulace z veřejné sféry do sféry soukromé (např. etický kodex)

Co je tedy finanční systém?

Finanční systém je institut, prostřednictvím kterého dochází k obchodování s finančními instrumenty na finančních trzích. Hlavním úkolem finančního systému je přemístit volné finanční prostředky od přebytkových subjektů k subjektům deficitním. Finanční systém představuje souhrn finančních trhů, institucí a subjektů (věřitelů, dlužníků a zprostředkovatelů), finančních instrumentů, práv, regulací a technik, kterými jsou realizovány finanční transakce a služby.

Finanční systém z pohledu institucí

Finanční systém

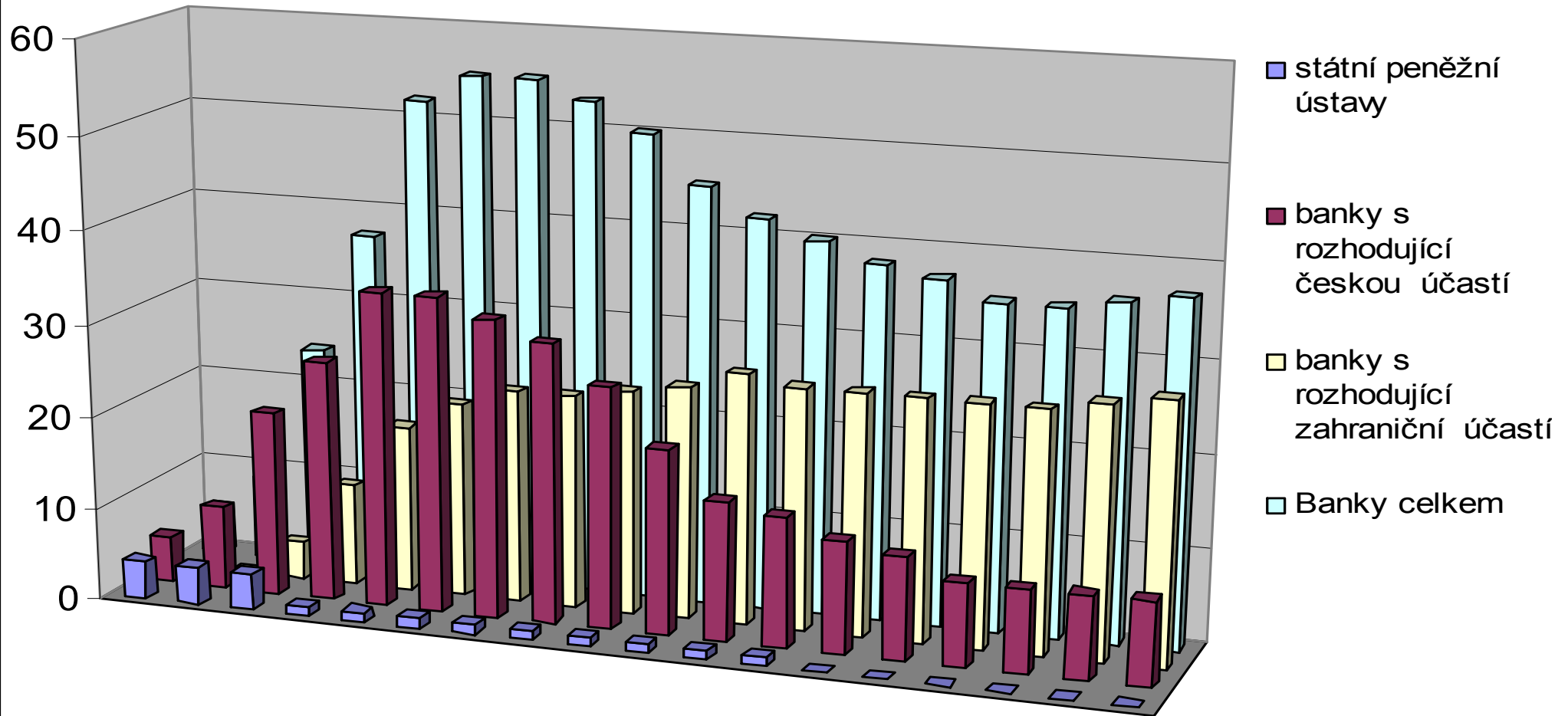

Subjekty a instituce finančního systému v ČR

1. Bankovní sektor(komerční banky)
2. Hypoteční banky
3. Družstevní záložny
4. Pojišťovny
5. Penzijní fondy
6. Leasingové společnosti
7. Faktoringové společnosti
8. Centrální banka
9. Středisko cenných papírů (SCP)
10. Burza cenných papírů Praha (BCPP)
11. RM-Systém

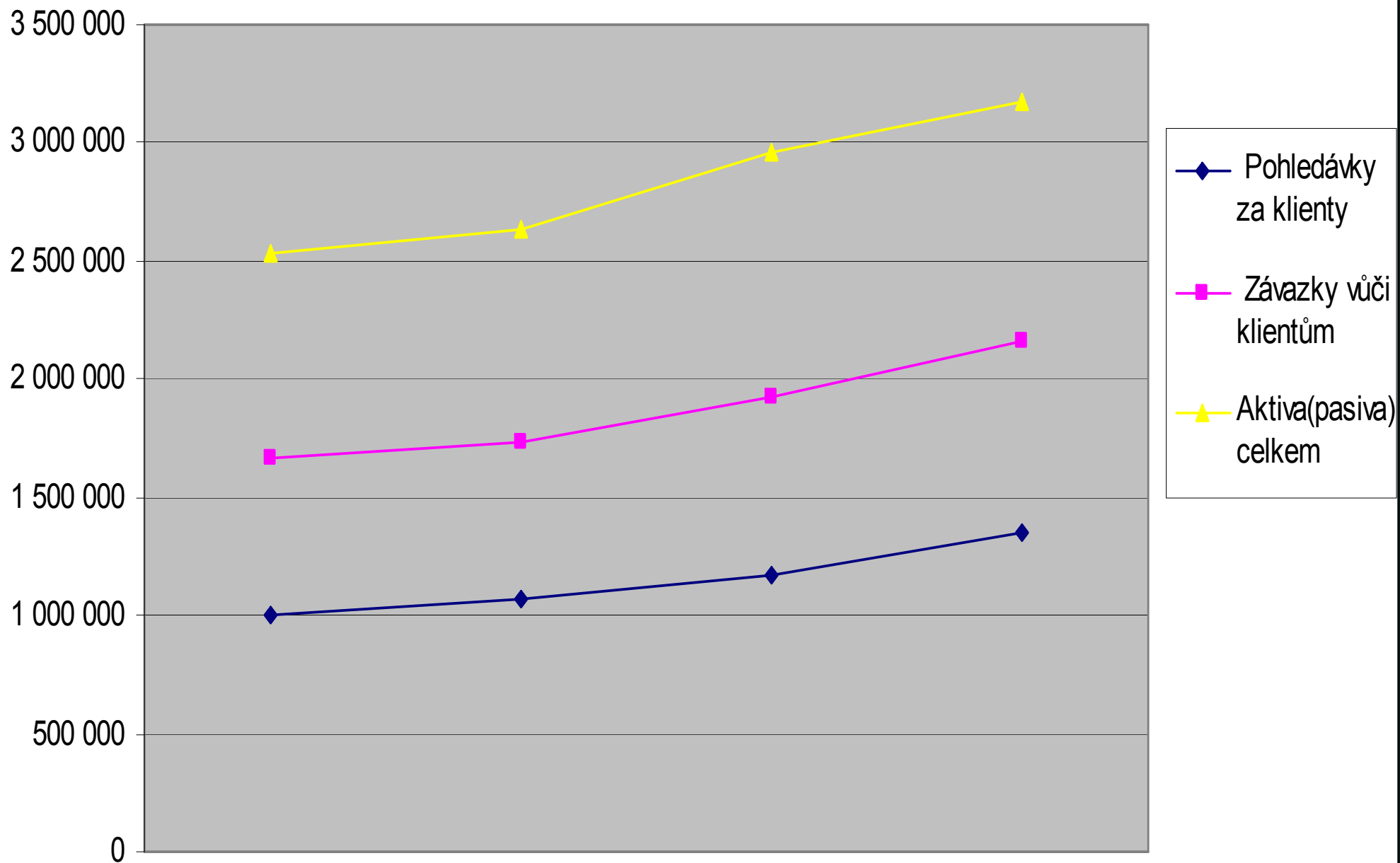
1) Bankovní sektor(komerční banky)

Počty bank v letech 1990-2006

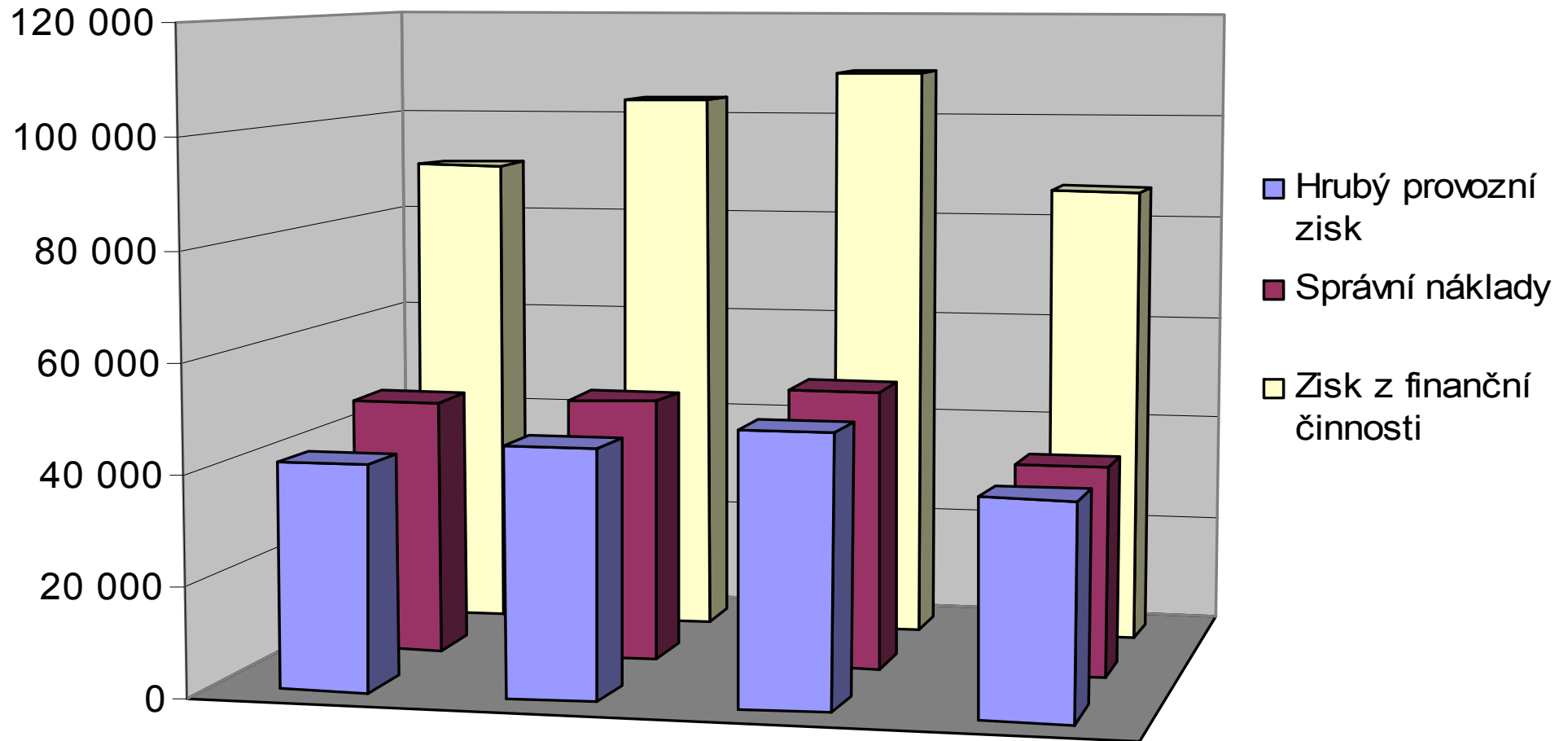

Vývoj vybraných ukazatelů struktury bank v letech 2003-2006

(v mil. Kč)

Ziskovost a efektivnost bank v letech 2003-2006

2) Hypoteční banky

Hypoteční úvěr je úvěr, jehož splacení včetně příslušenství je zajištěno zástavním právem k nemovitosti (i rozestavěné). Tyto úvěry mají lepší parametry než jaké mají spotřebitelské úvěry.

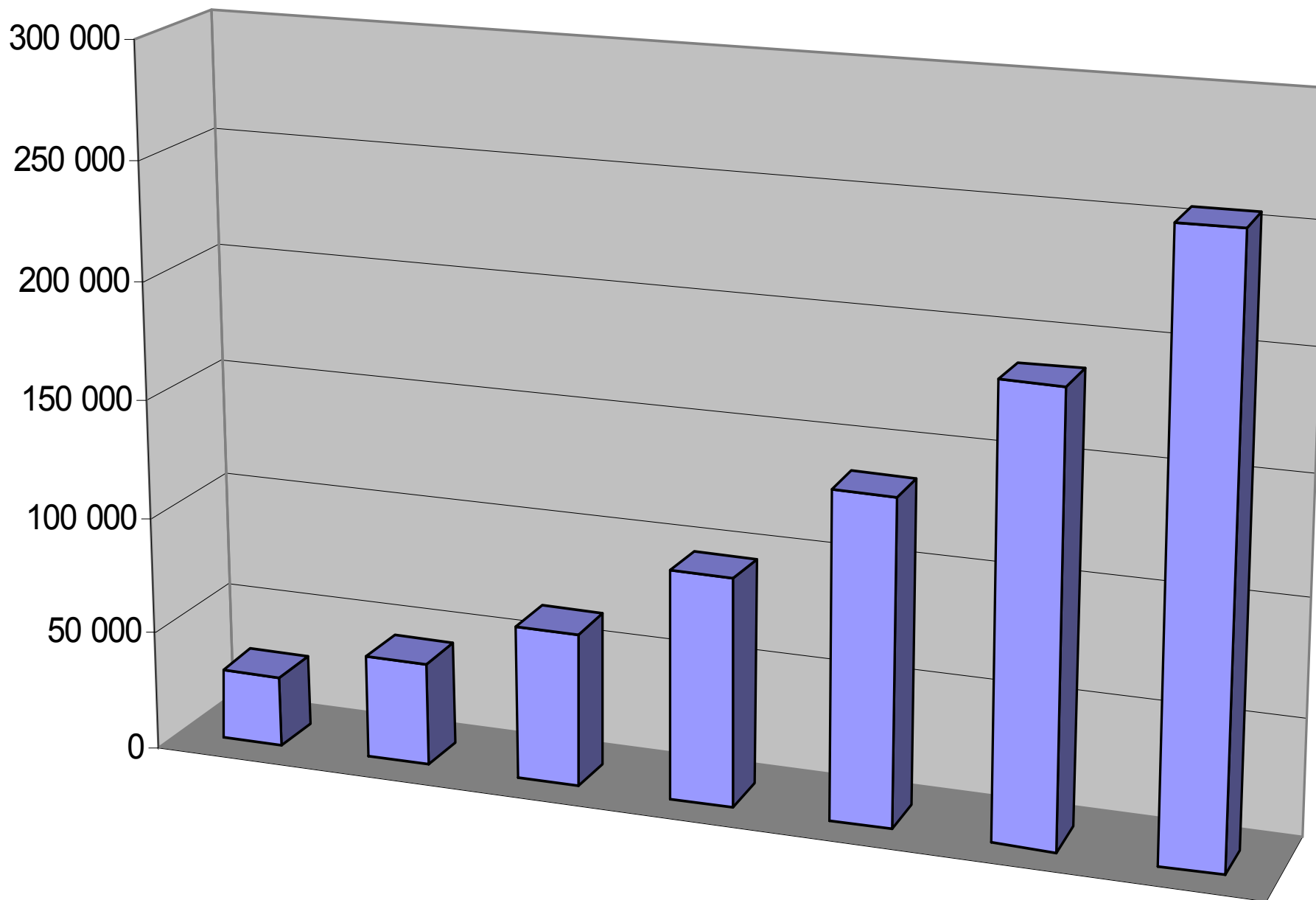
V současné době lze rozlišit dva základní typy a to dle účelu využití úvěru:

- **účelové** (může klient použít pouze na účely definované bankou) a
- **neúčelové**, tzv. americká hypotéka (nemá pro klienta žádná omezení, na co peníze z úvěru použije).

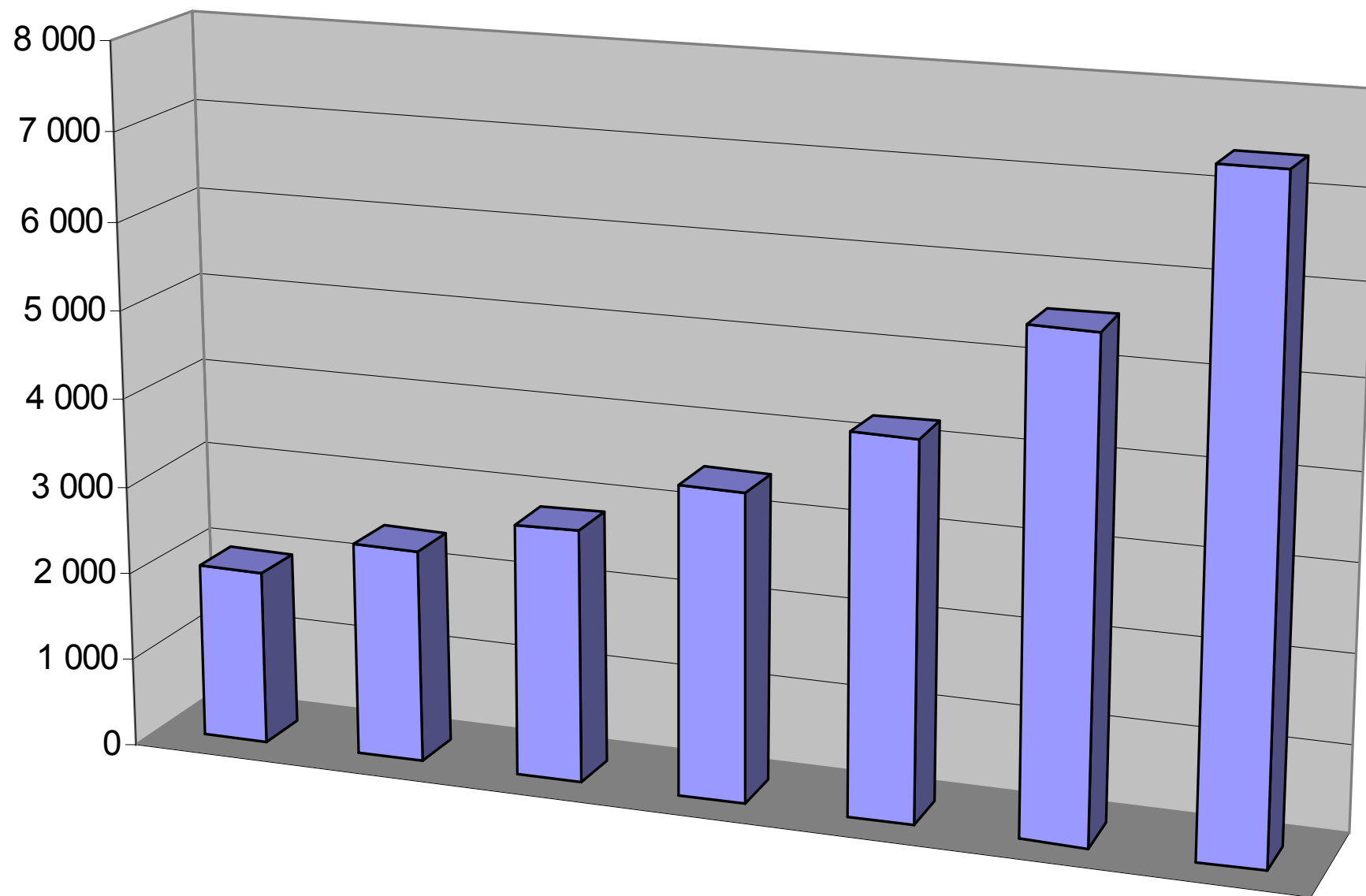
Hypoteční banky nabízejí převážně hypoteční úvěry, které jsou účelově vázané na pořízení nemovitosti. Tyto hypotéky mají stále lepší parametry než americké hypotéky.

K 28.7. 2006 působilo na našem trhu 17 hypotečních bank.

Počet HÚ občanům v letech 2000-2006

Počet HÚ podnikatelským subjektům v letech 200-2006

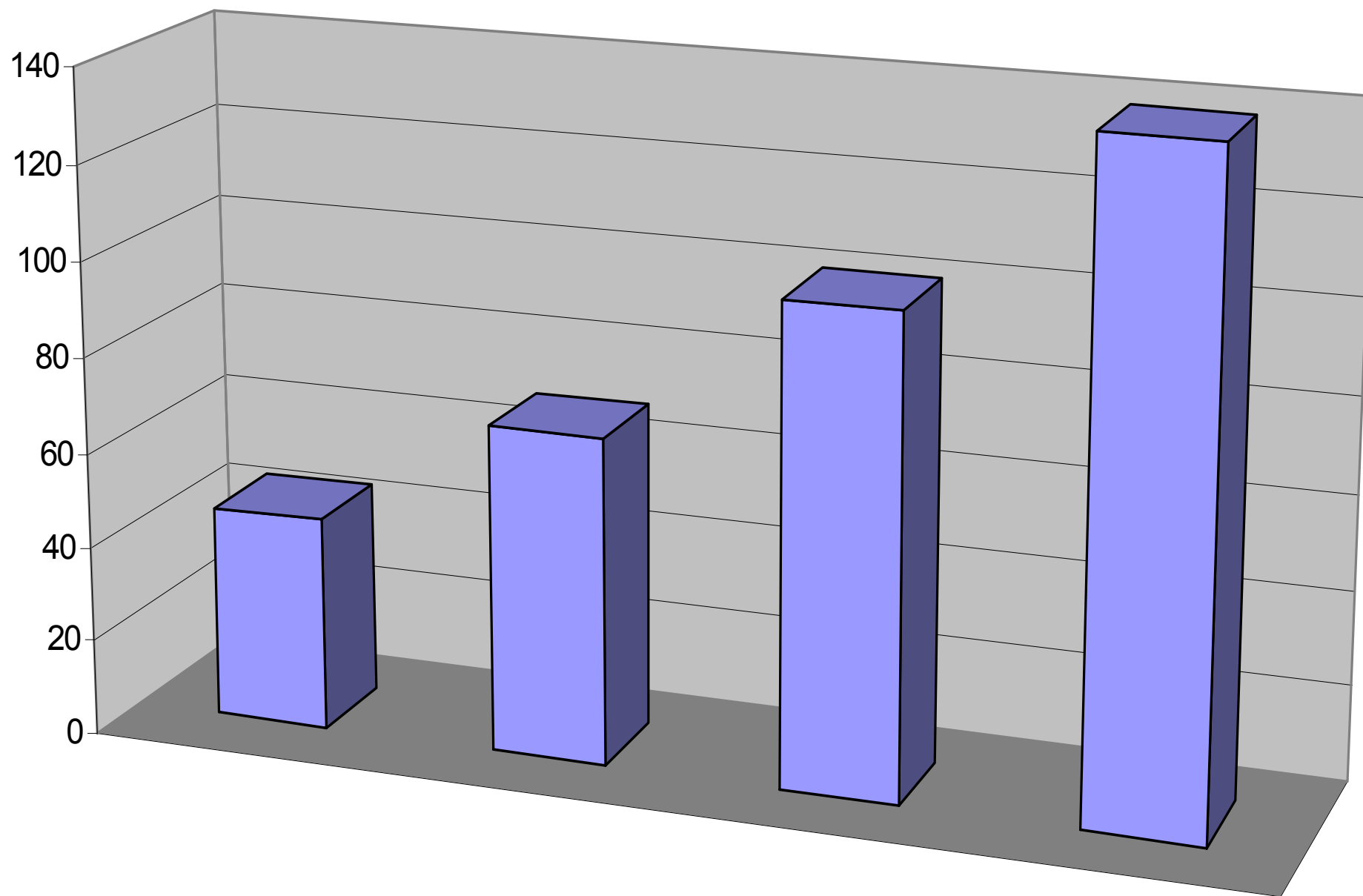

3) Družstevní záložny

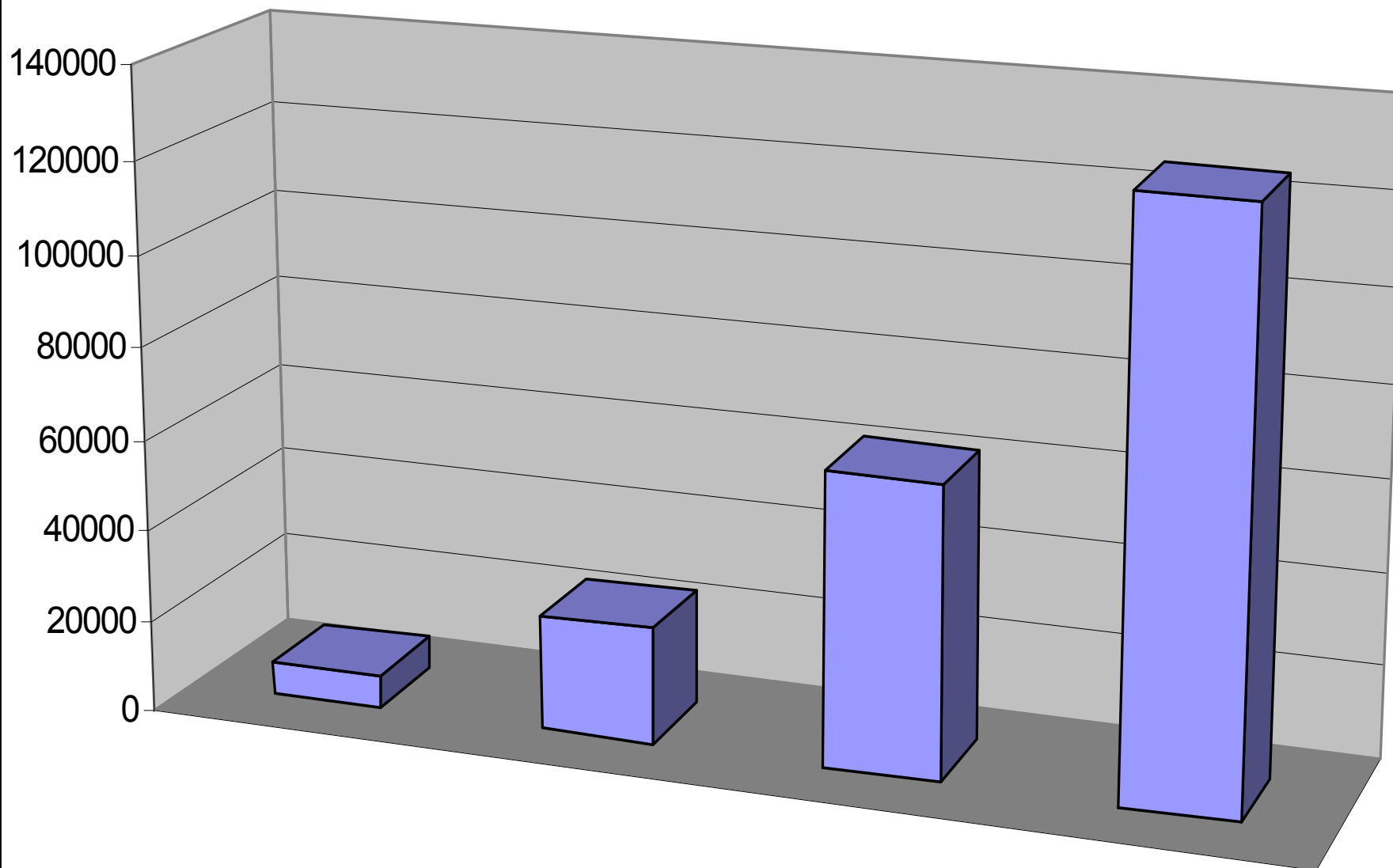
Na konci roku 2001 byla založena **Asociace družstevních záložen** (dříve Unie družstevních záložen). Jejím původním úkolem byla snaha vylepšit obraz kampaňek v České republice a společný postup spřízněných záložen v době přípravy harmonizace zákona o úvěrních a spořitelních družstvech.

V souvislosti se sjednocováním dozoru nad finančním trhem v České republice v roce 2005 se Asociace družstevních záložen rozhodla rozšířit své řady o zbývající zájemce. Asociace družstevních záložen se domnívá, že důslednou samokontrolou a společným vystupováním před médii výrazně posílí neustále se zlepšující obraz družstevních záložen u veřejnosti.

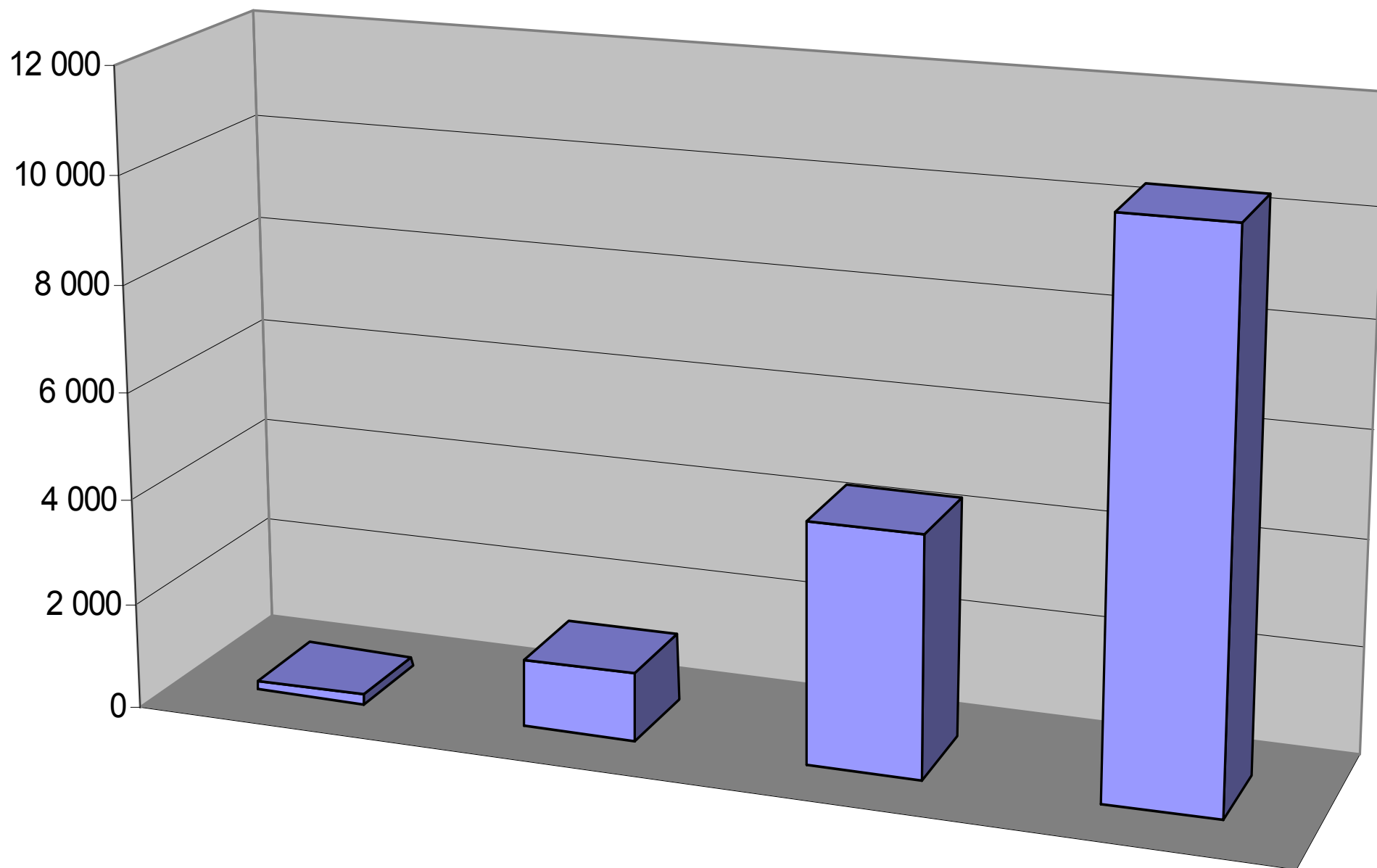
Počet evidovaných družstevních záložien v letech 1996-1999

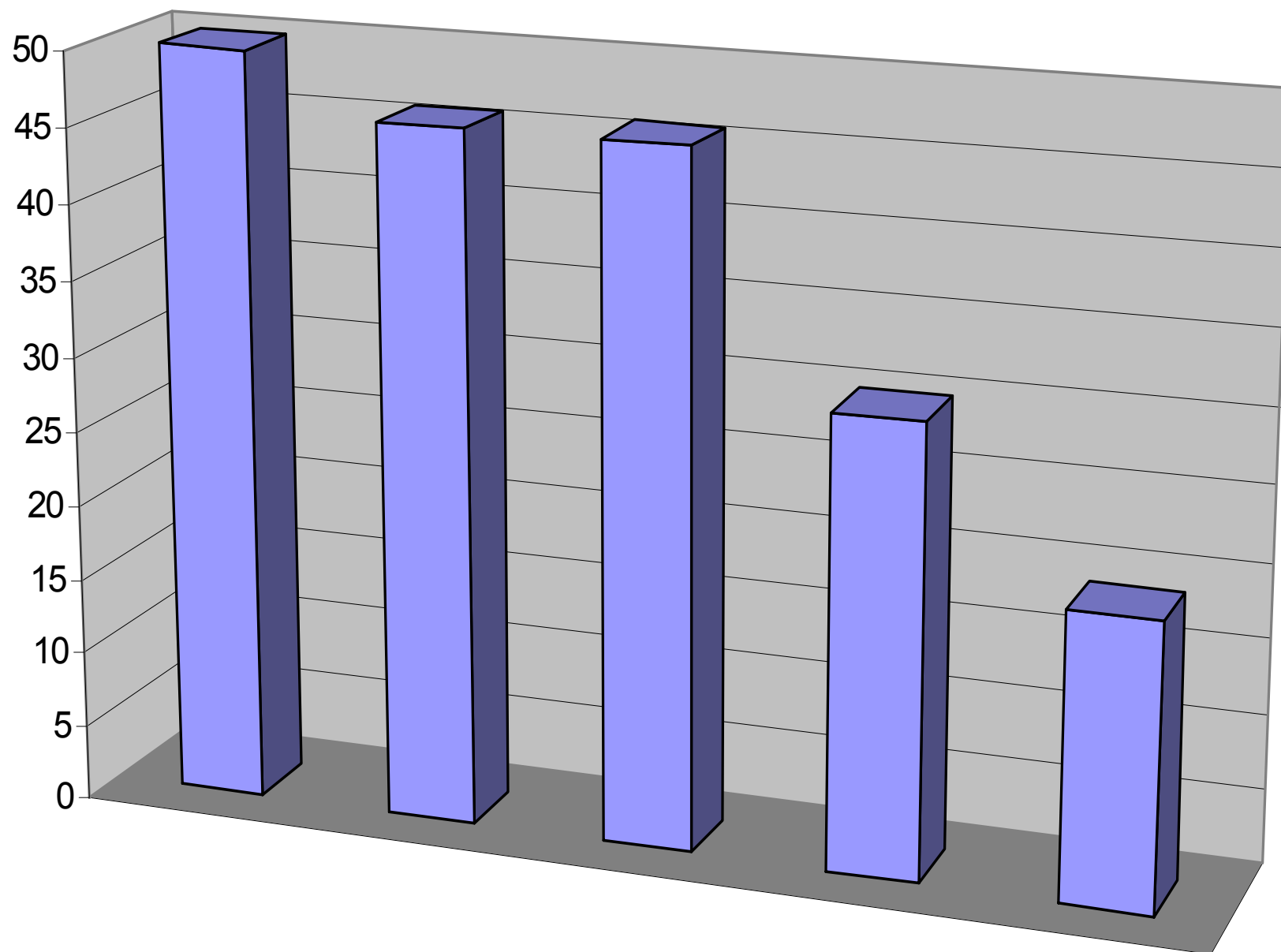
Počet členů DZ v letech 1996-1999

Celkové vklady členů DZ v letech 1996-1999

Počet aktivně činných družstevních záložen v letech 2001-2005

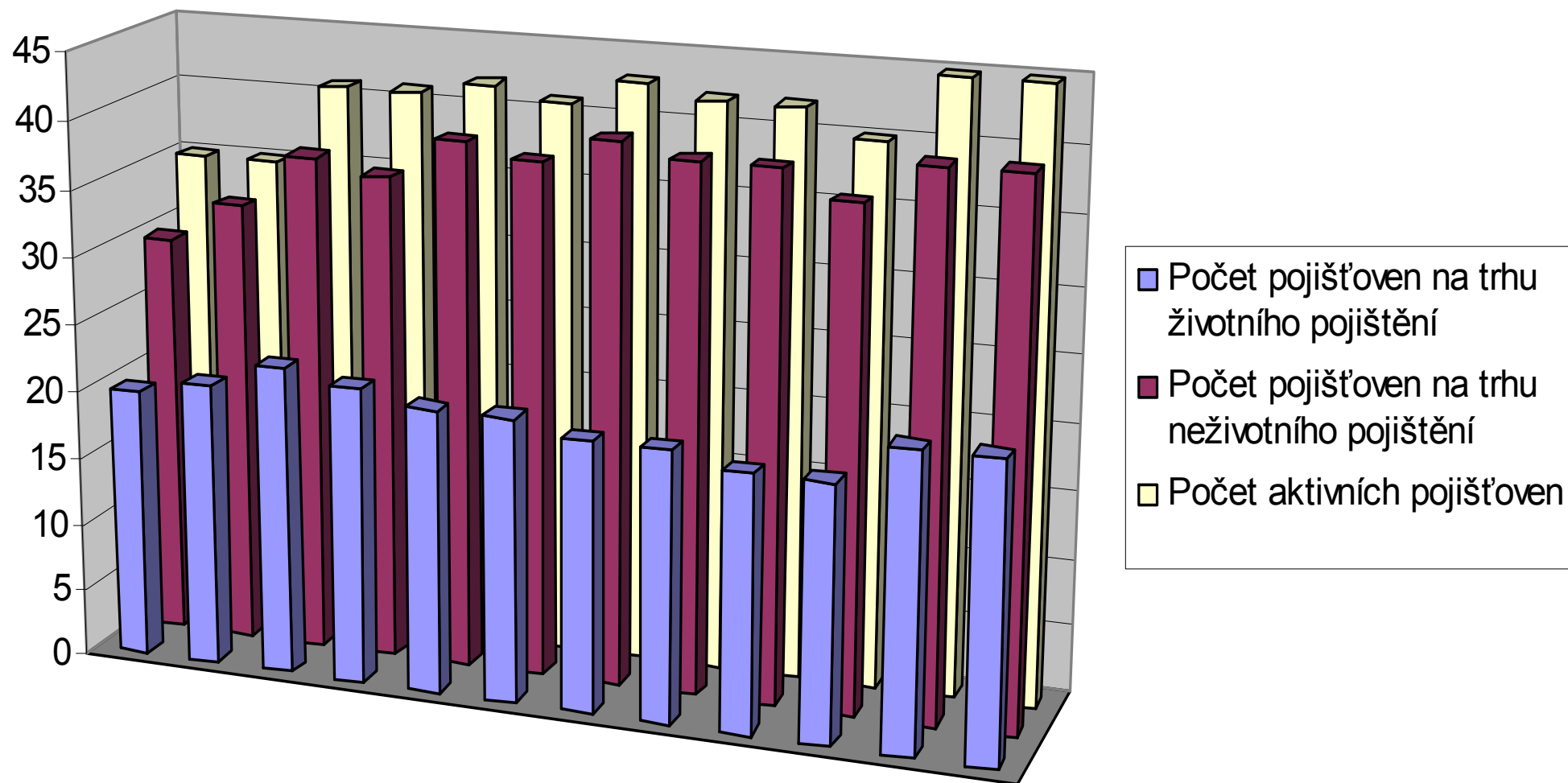
K 28.2.2007 bylo na našem trhu 20 činných družstevních záložen .

Zájem o členství v družstevních záložnách narůstá. Ke konci roku 2006 družstevní záložny sdružené v **Asociaci družstevních záložen** tak evidovaly o 55, % členů více, než před rokem.

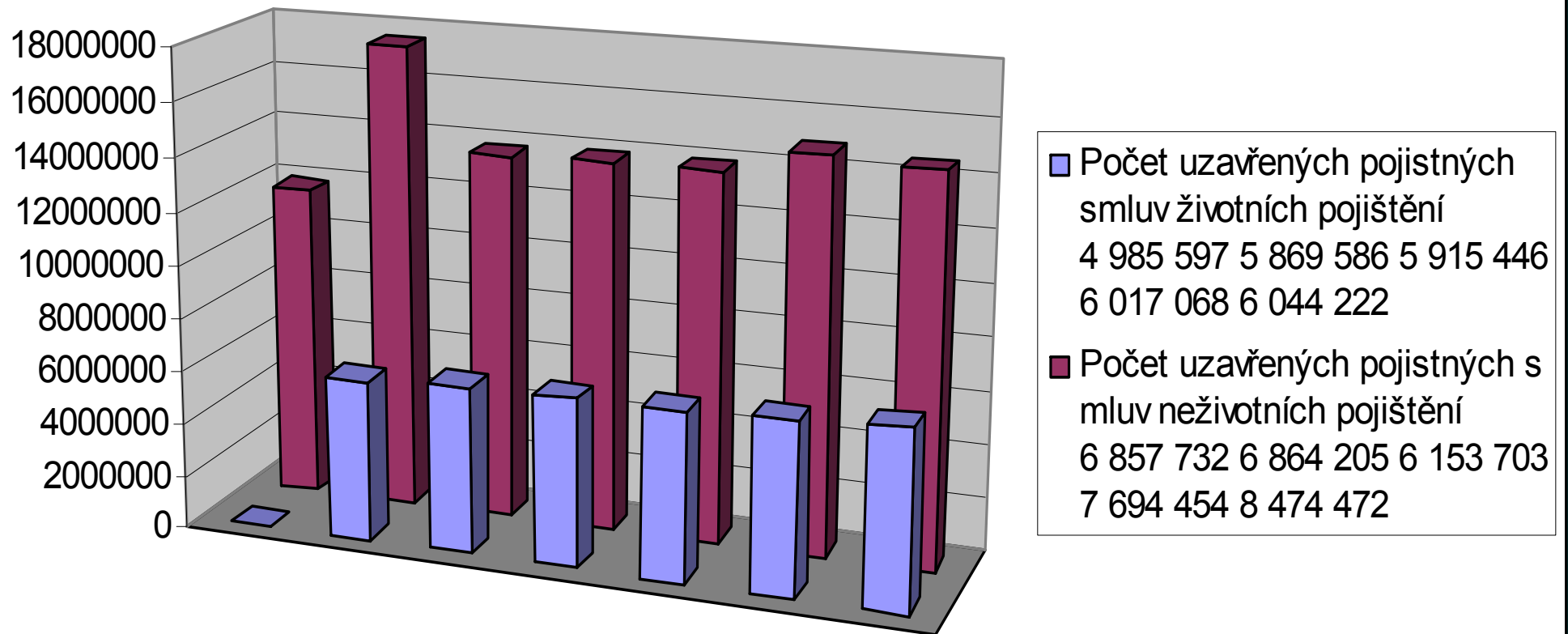
4) Pojišťovny

Reprezentantem českého pojišťovnictví je zájmové sdružení komerčních pojišťoven s názvem **Česká asociace pojišťoven (ČAP)**. V roce 2005 přesahoval podíl jejich členů na celkovém předepsaném pojistném v ČR 98 %. K 30.6.2006 sdružovala celkem 26 komerčních pojišťoven.

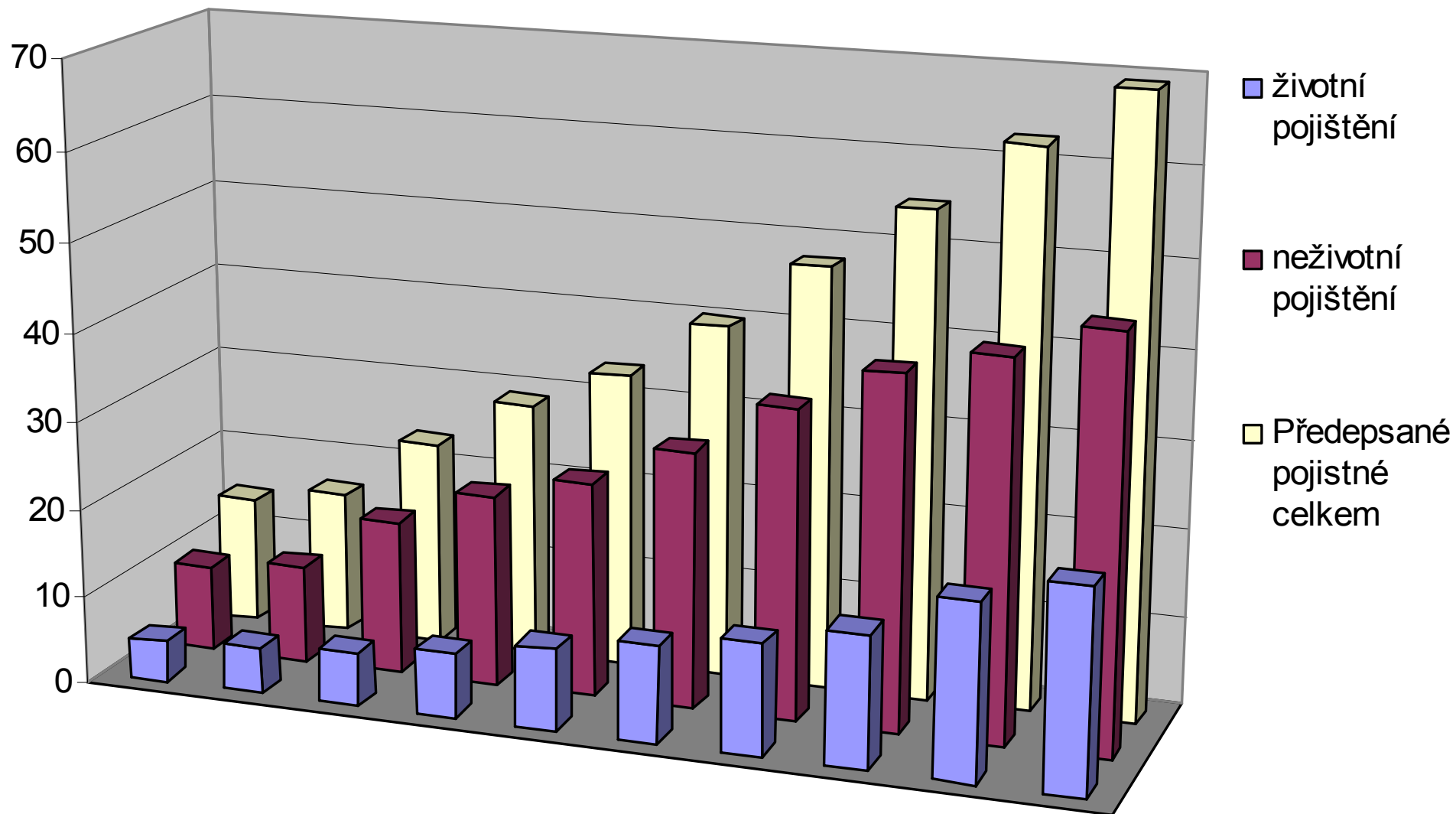
Počet pojišťoven v letech 1995-2006

Počty uzavřených smluv v letech 1995-2006

Objem předepsaného pojištění v letech 1991-2000

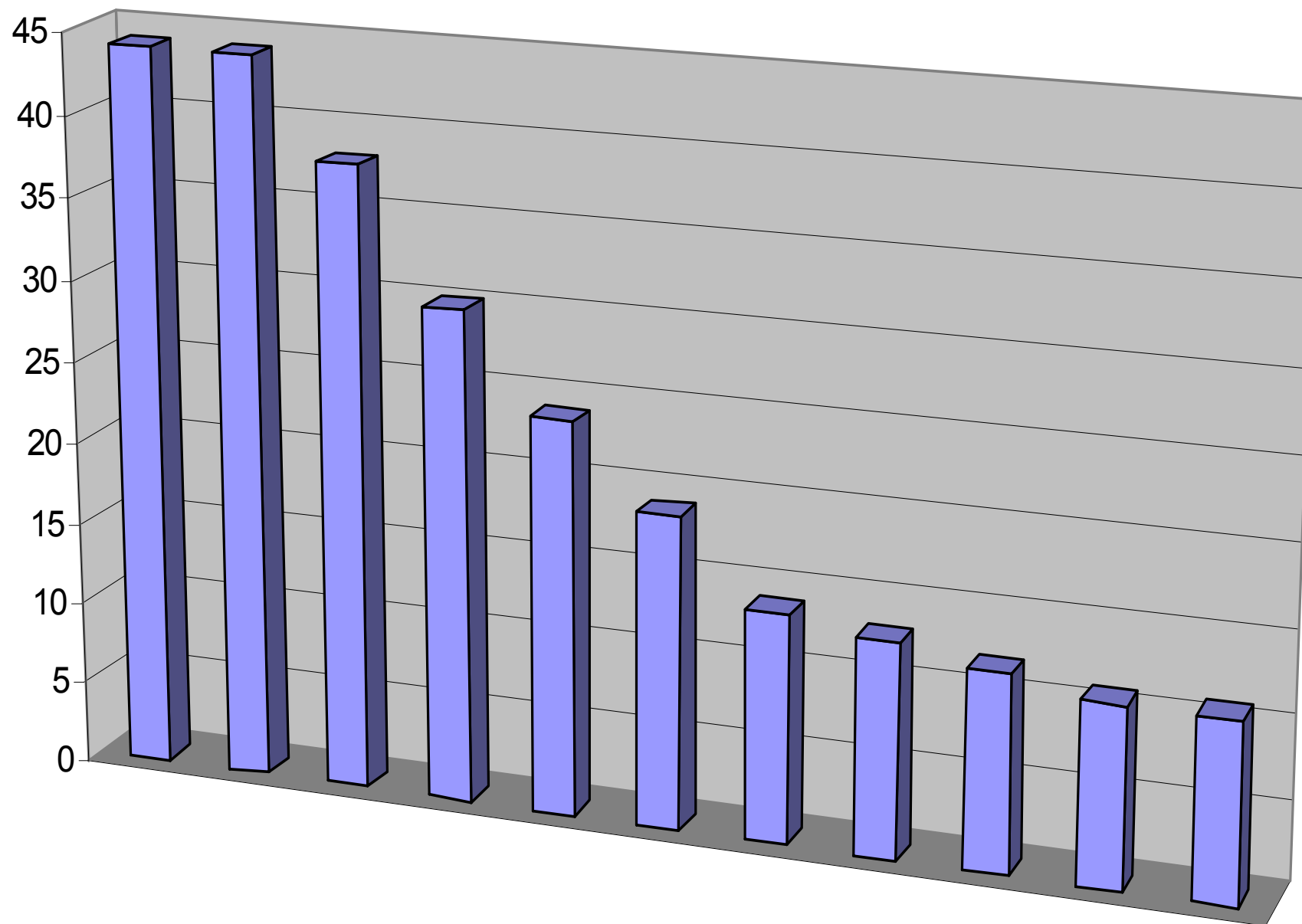

5) Penzijní fondy

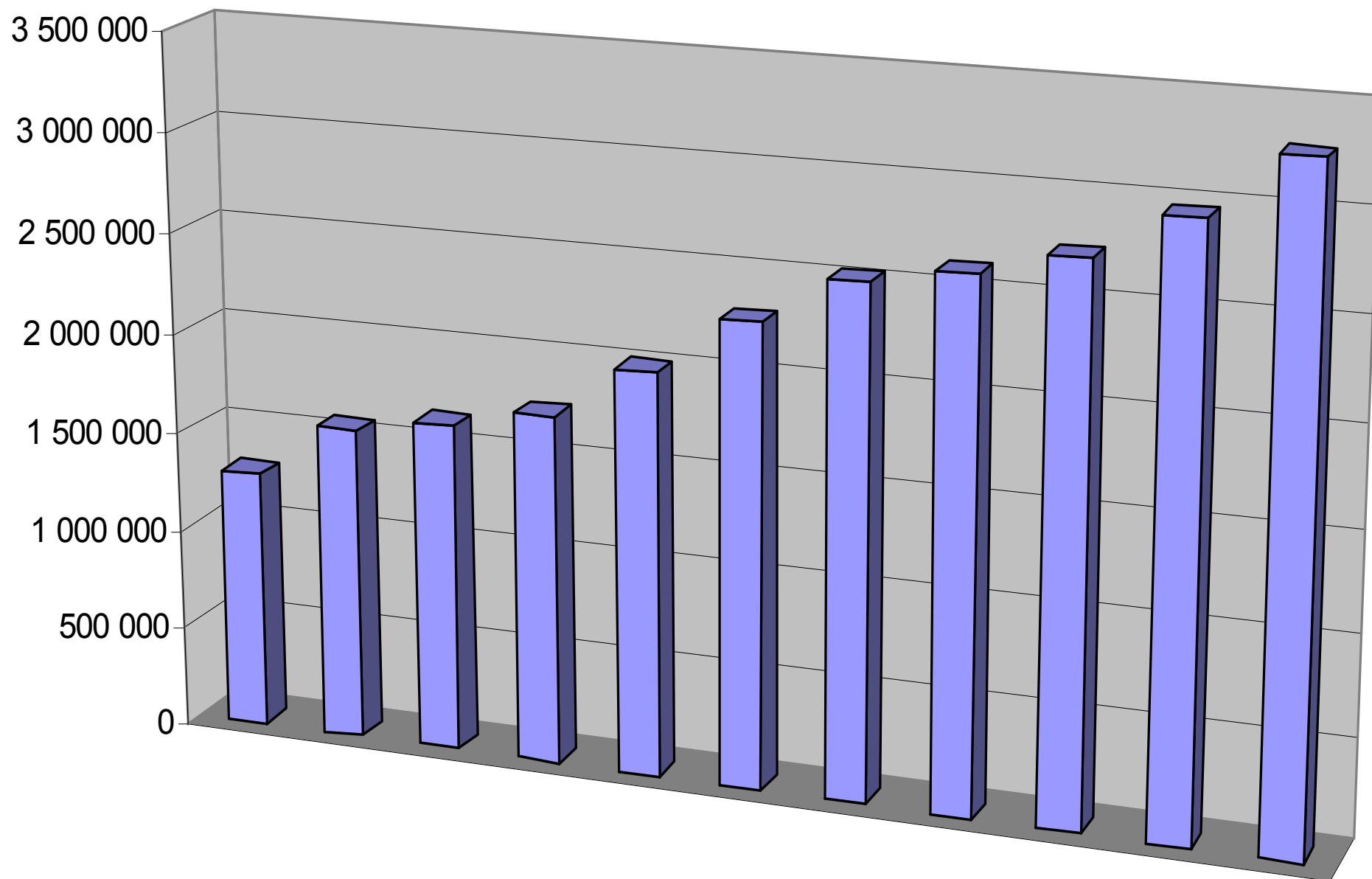
Dobrovolným zájmovým sdružením právnických osob, zejména penzijních fondů je **Asociace penzijních fondů ČR (APF ČR)**. V současnosti je po realizovaných fúzích sdruženo 10 členů, což jsou všechny penzijní fondy aktivní na finančním trhu České republiky.

Penzijní připojištění se státním příspěvkem (dále jen penzijní připojištění) je forma spoření, podporovaná státem, která umožňuje zajistit si prostředky pro zabezpečení ve stáří. Zakládá se na pravidelných měsíčních příspěvcích k nimž se přičítají státní příspěvky a podíly na zisku fondu.

Počet aktivních penzijních fondů v letech 1995-2005

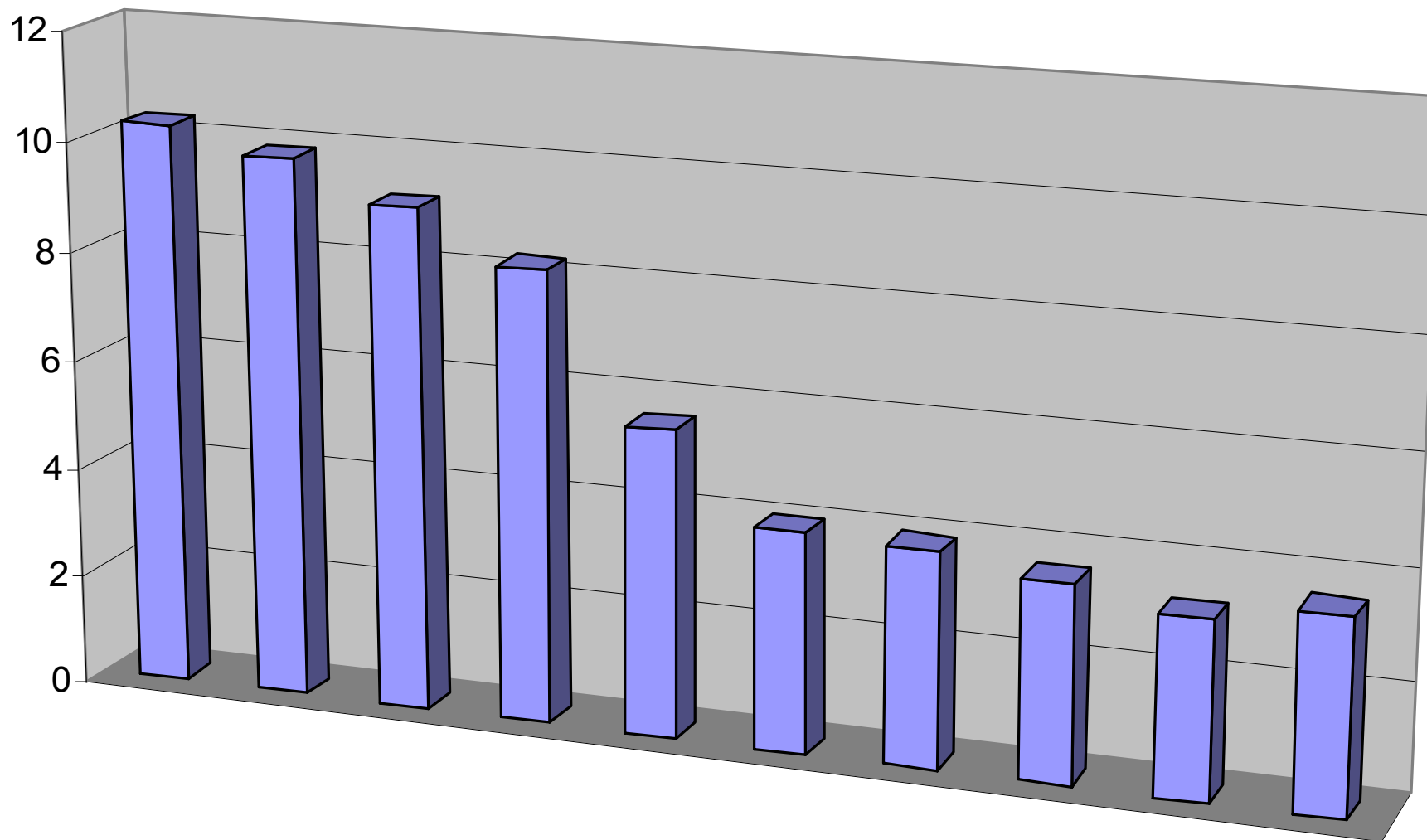
Počet účastníků penzijního připojištění v letech 1995-2005

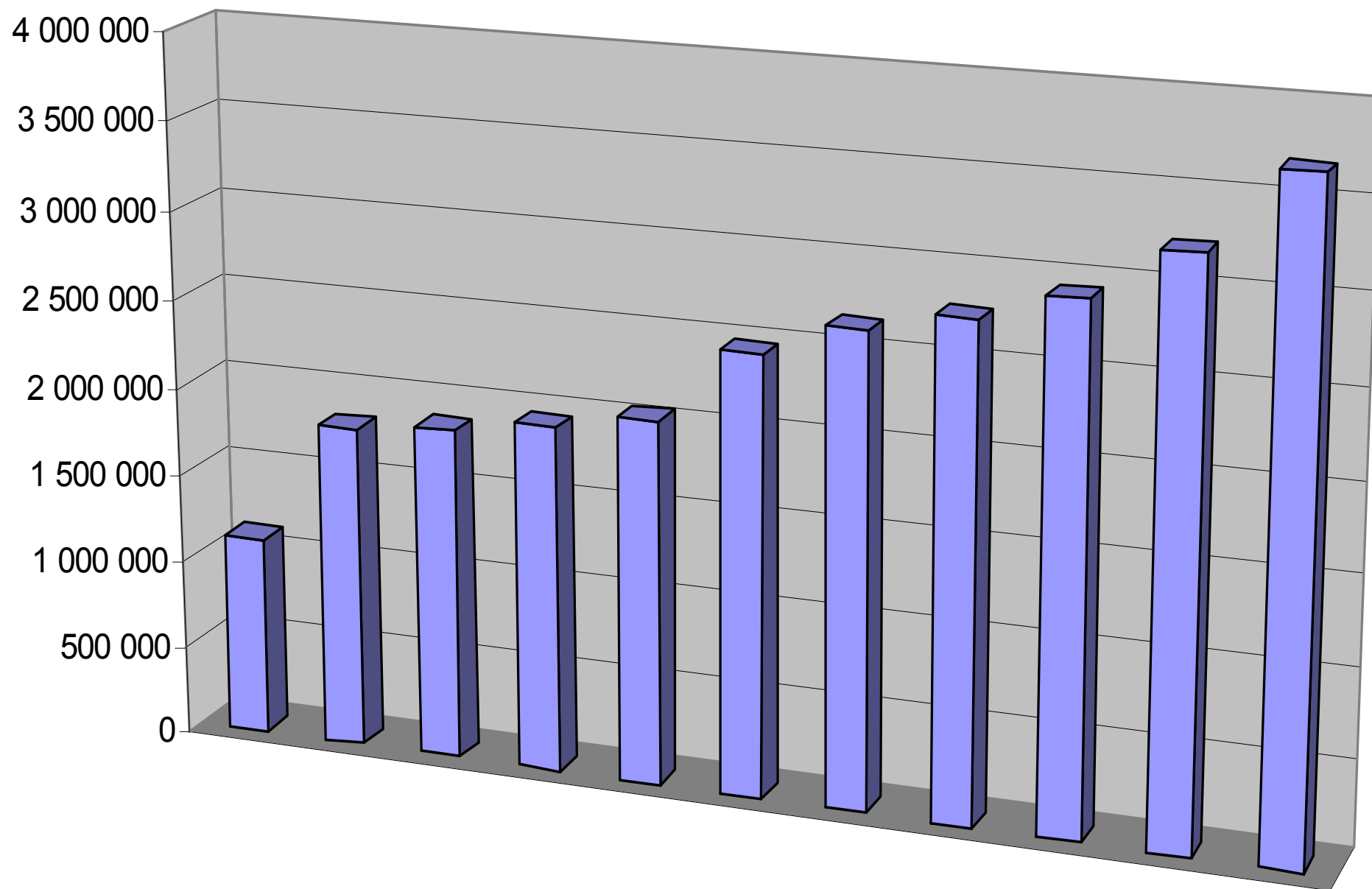
Zhodnocení prostředků účastníků - prostý průměr (%) v letech 1995-2005

(bez státních příspěvků)

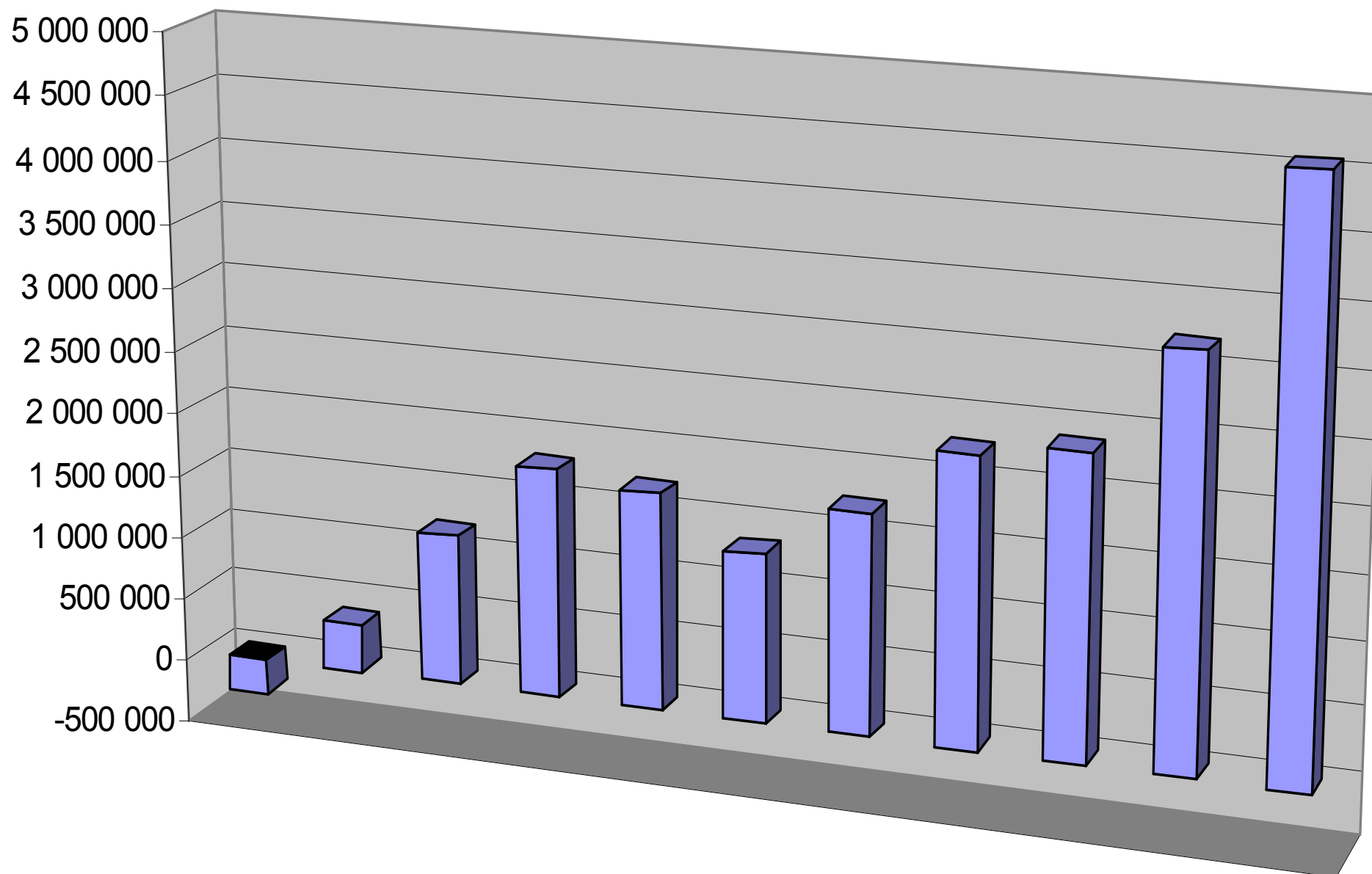

Průměrné zhodnocení včetně státního příspěvku za sektor penzijního
připojištění za rok 2005 činí 7,56 %.

Státní příspěvky (tis. Kč) v letech 1995-2005

Hospodářský výsledek PF celkem (tis. Kč) v letech 1995-2005

6) Leasingové společnosti

Podstata leasingu:

Smlouva, podle níž jedna strana s podnikatelským záměrem a za úplatu poskytne druhé straně - tzv. leasingovému nájemci - jím vybraný předmět do užívání.

Pokud je účelem dočasné používání předmětu bez

- přenosu většiny rizik a užitků spojených s vlastnictvím předmětu leasingu,
- jakéhokoliv smluvního nároku na možný přechod vlastnictví předmětu leasingu na nájemce, nazývá se tento leasing **operativním leasingem.**

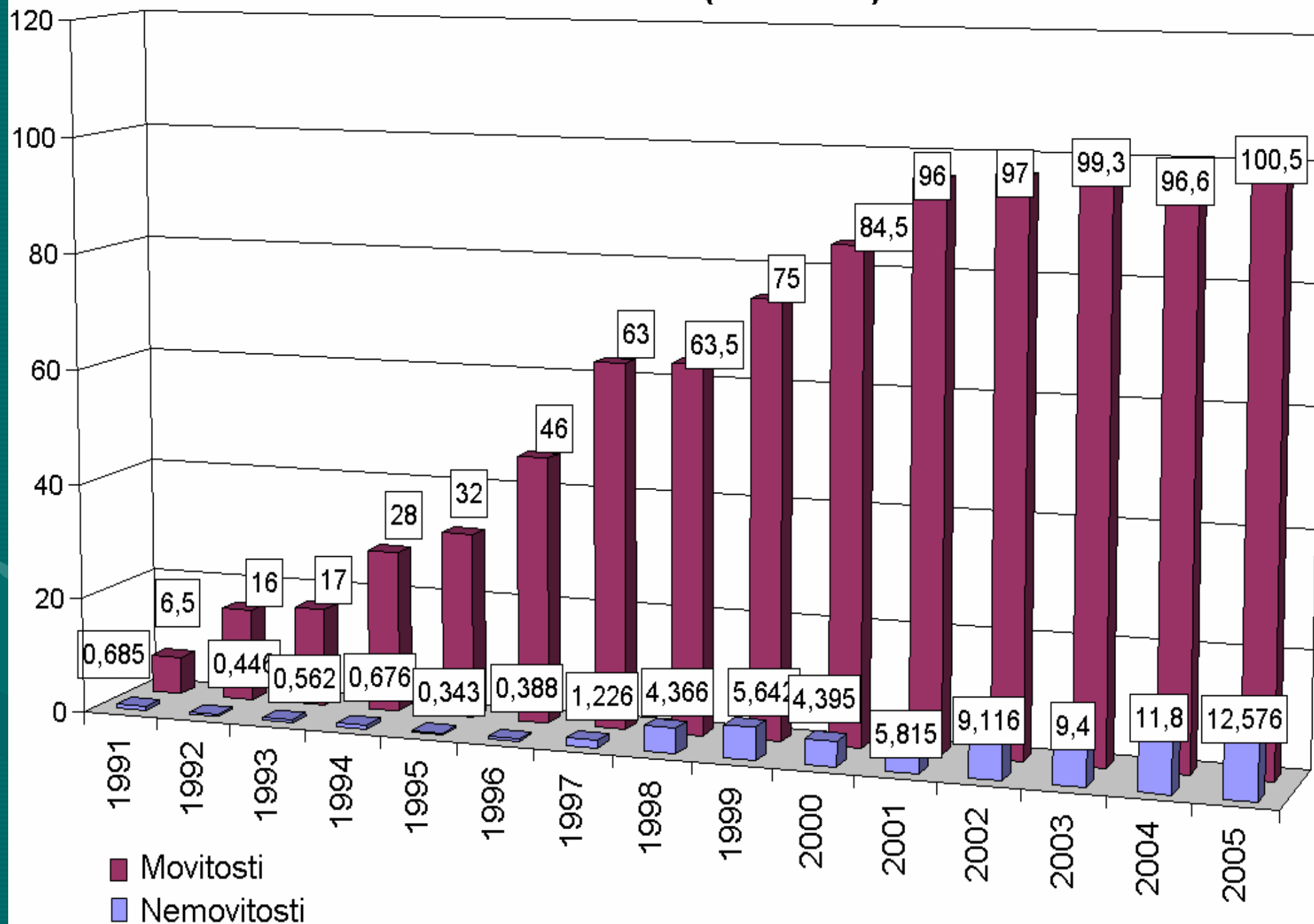
- Pokud je účelem dlouhodobé užívání předmětu leasingu s
  - přenosem rozhodující části nebo i všech rizik a užitků spojených s vlastnictvím předmětu leasingu na nájemce,
  - právem či povinností převodu vlastnictví předmětu leasingu na nájemce za cenu obvykle podstatně nižší než tržní nebo s právem uzavření další leasingové smlouvy za podstatně výhodnějších podmínek,nazývá se tento leasing **finančním leasingem**.

- Pokud je účelem řízení toku hotovosti (financování) nájemce přičemž:
  - dodavatelem předmětu leasingu je nájemce, který předmět leasingu obvykle již užívá,
  - všechna rizika zůstávají na nájemci,
- - na konci předmět leasingu přechází zpět na nájemce,
- nazývá se tento leasing **zpětným leasingem**.

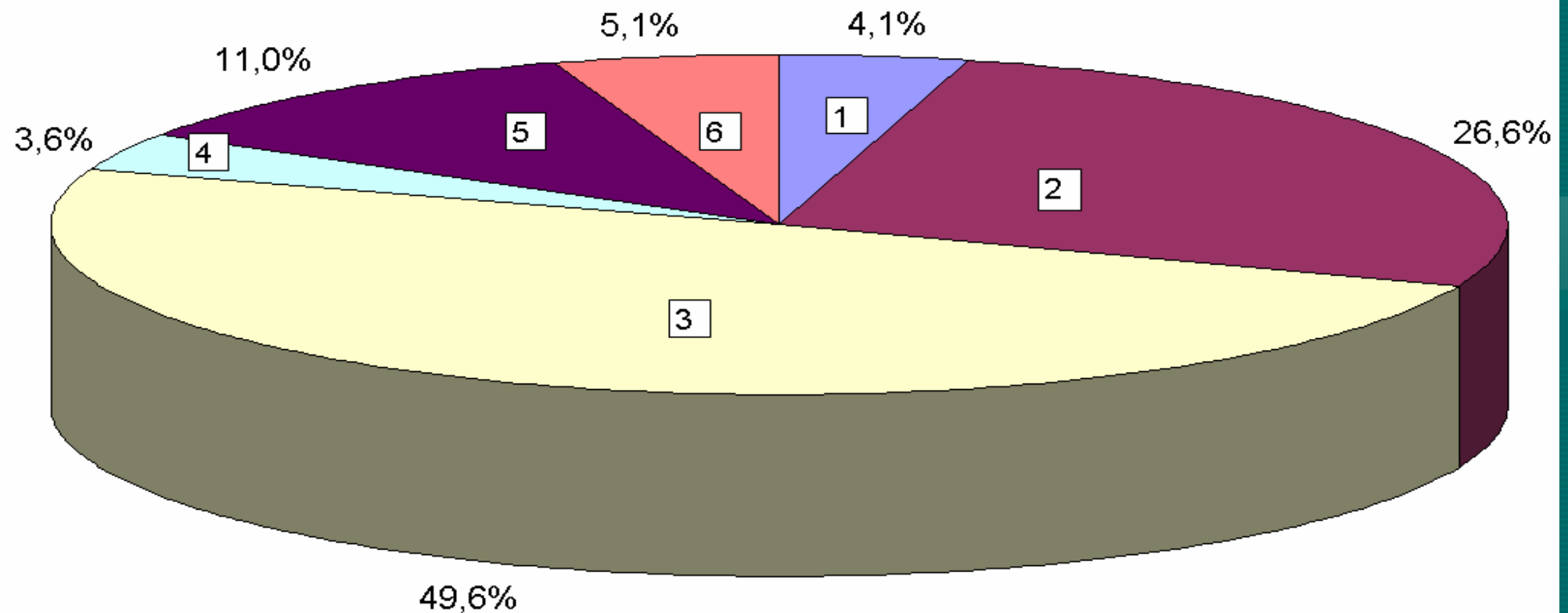
Česká leasingová a finanční asociace byla založena v polovině r. 1991 jako zájmové seskupení leasingových společností působící v rámci celého tehdejšího Československa. V současné době je členem České leasingové a finanční asociace 78 firem, které realizují kolem 97 % objemu všech tuzemských leasingových obchodů a většinu nebankovních úvěrů i prodejů na splátky pro spotřebitele.

Růst leasingových obchodů členů České leasingové a finanční asociace (v mld. Kč)

Leasing movitých předmětů v ČR v r. 2005 podle podnikatelského zaměření zákazníků

(1) zemědělství   (2) průmysl, stavebnictví   (3) služby soukromý sektor
(4) služby veřejný sektor   (5) soukromí spotřebitelé   (6) ostatní

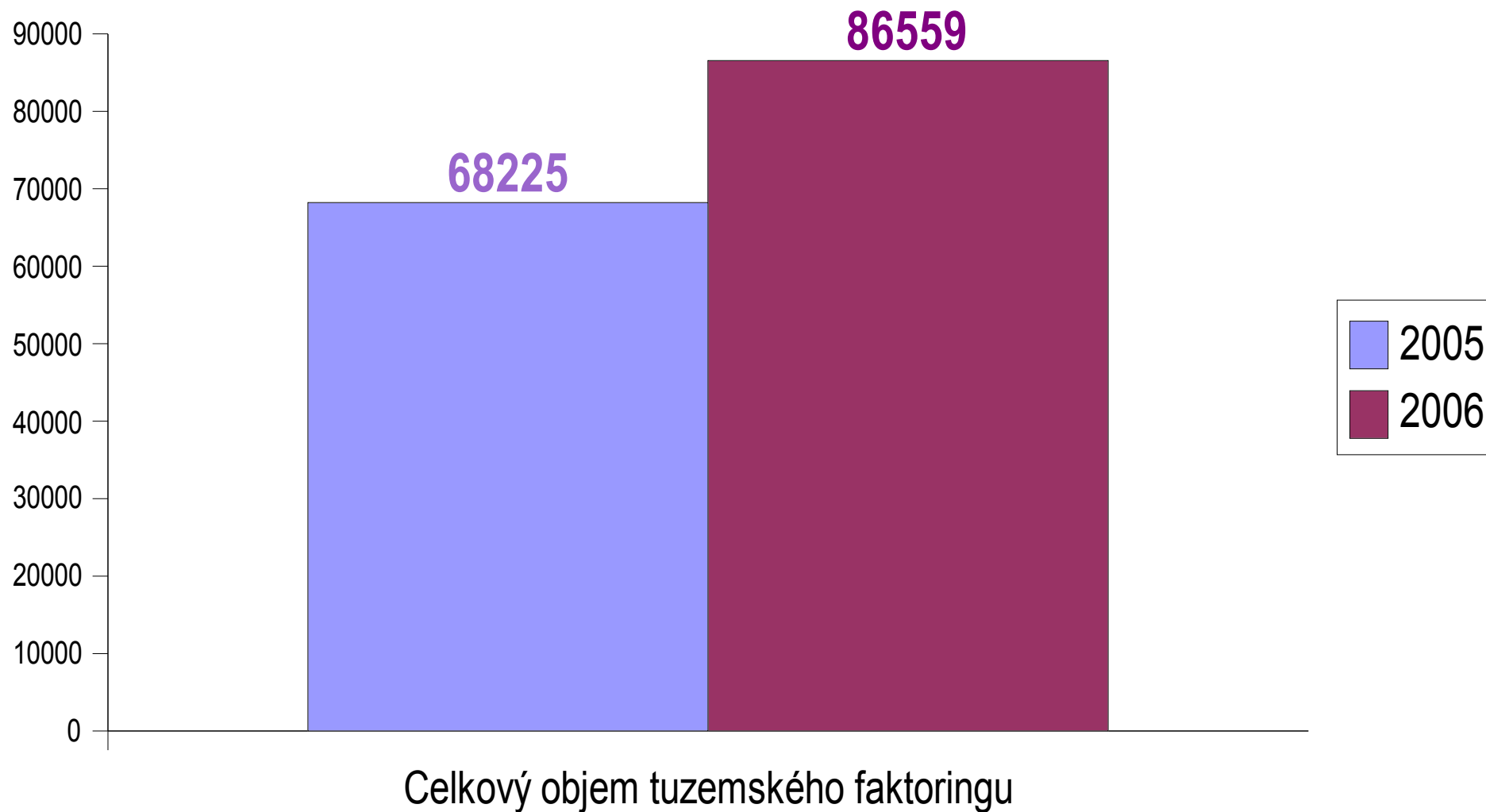
7) Factoringové společnosti

Factoring je alternativní způsob financování postavený na postupování krátkodobých pohledávek před lhůtou splatnosti factoringové společnosti. Ta dodavateli poskytuje zálohy kalkulované jako procentní podíl z fakturovaných částek, stará se o inkaso a může nést i platební rizika. Factoring představuje pro podnikovou sféru běžný nástroj získávání provozního kapitálu. Factoringové řešení je na místě především tam, kde je třeba vyhovět požadavkům odběratelů na odklad splatnosti, překlenout sezónní výkyvy nebo zkrátit dobu úhrady dodavatelům.

Asociace factoringových společností ČR sdružuje největší české poskytovatele factoringu. V současné době má 7 členů.

Z jejich statistik vyplývá, že po prudkém růstu factoringu v minulých letech došlo v r.2005 ke zpomalení meziročního vzestupu objemu nově uzavřených factoringových transakcí členy ČLFA o 6 %.

Celkový objem tuzemského faktoringu v letech 2005 a 2006

8) Česká národní banka

ČNB je ústřední bankou České republiky a orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem. Má postavení veřejnoprávního subjektu. Do její činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona.

Poslání a funkce ČNB

Podle článku zákona o ČNB je hlavním cílem její činnosti péče o cenovou stabilitu. Dosažení a udržení cenové stability, tj. vytváření nízkoinflačního prostředí v ekonomice, je trvalým příspěvkem centrální banky k vytváření podmínek pro udržitelný hospodářský růst.

Předpokladem účinnosti měnových nástrojů vedoucích k cenové stabilitě je nezávislost centrální banky.

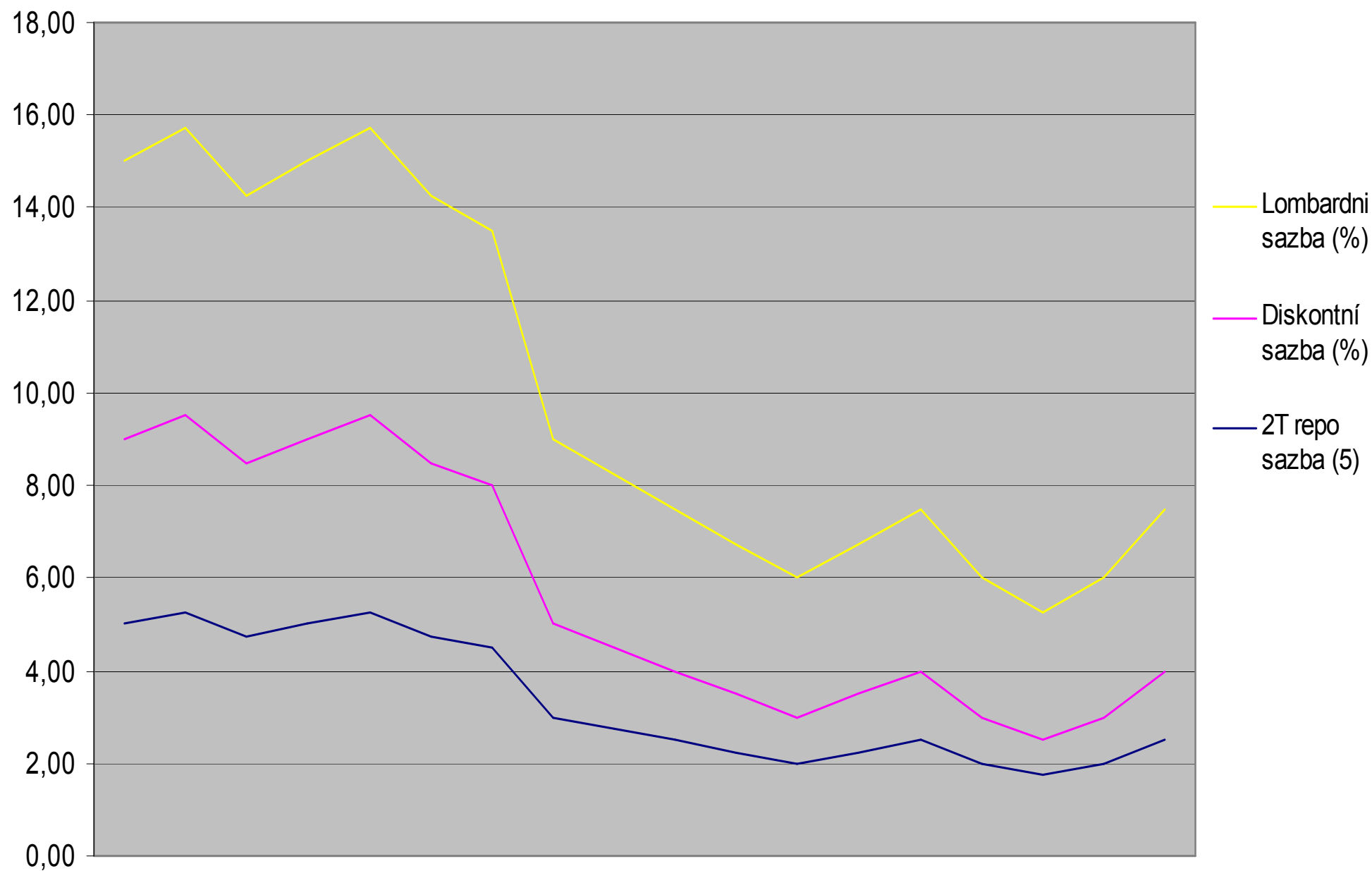
ČNB rovněž podporuje obecnou hospodářskou politiku vlády, pokud není tento vedlejší cíl v rozporu s cílem hlavním. V souladu s ním určuje měnovou politiku, vydává bankovky a mince, řídí peněžní oběh, platební styk a zúčtování bank, vykonává dohled nad

- - bankovním sektorem,
- - kapitálovým trhem,
- - pojišťovnictvím,
- - penzijním připojištěním,
- - družstevními záložnami,
- - institucemi elektronických peněz a
- - devizový dohled.

Měnověpolitické nástroje

- **Operace na volném trhu** – většinou jsou prováděny ve formě repo operací (na základě dohod o zajištění peněžité pohledávky převodem dlužných cenných papírů),
- **Automatické facility** - slouží k poskytování nebo ukládání likvidity přes noc,
- **Povinné minimální rezervy** - funkce PMR jako měnověpolitického nástroje je v současné době nízká.

Vývoj jednotlivých sazeb za období 200-2006

9) Středisko cenných papírů (SCP)

Cenné papíry mohou mít dvojí podobu

Listinné cenné papíry jsou známé cenné papíry tradičně vytištěné ve formě listiny.

Zaknihované cenné papíry jsou takové, kdy listina, která je cenným papírem (listinný cenný papír), byla nahrazena zápisem do zákonem stanovené evidence tj. zápis do evidence Střediska cenných papírů.

SCP vzniklo počátkem roku 1993 jako instituce na podporu rozvoje kapitálového trhu. Základním úkolem SCP je vedení evidence zaknihovaných cenných papírů a jejich majitelů.

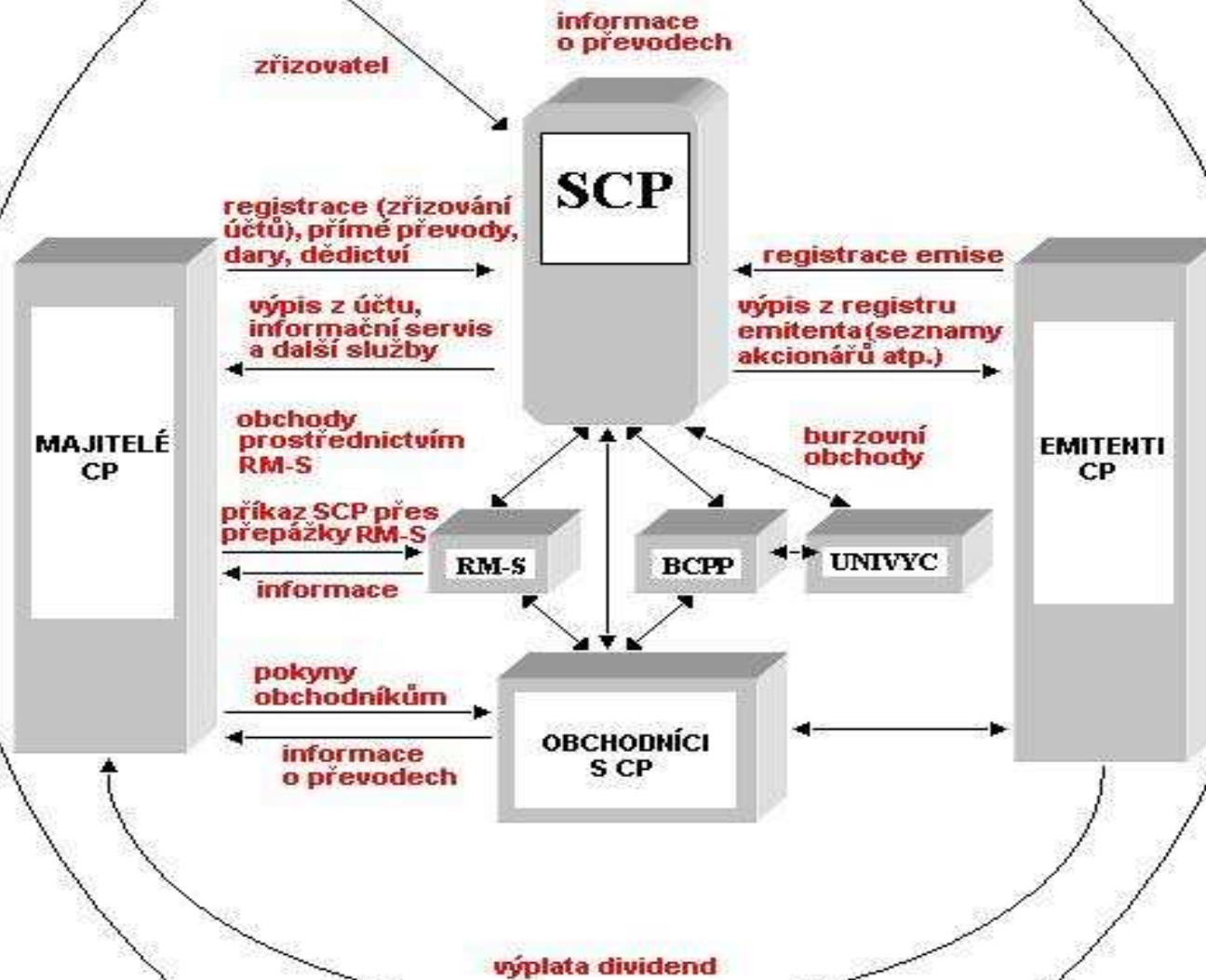
LEGISLATIVA KAPITÁLOVÉHO TRHU

DOZOR KAPITÁLOVÉHO TRHU

MF
ČR

KAPITÁLOVÝ
TRH

ČNB

10) Burza cenných papírů Praha (BCPP)

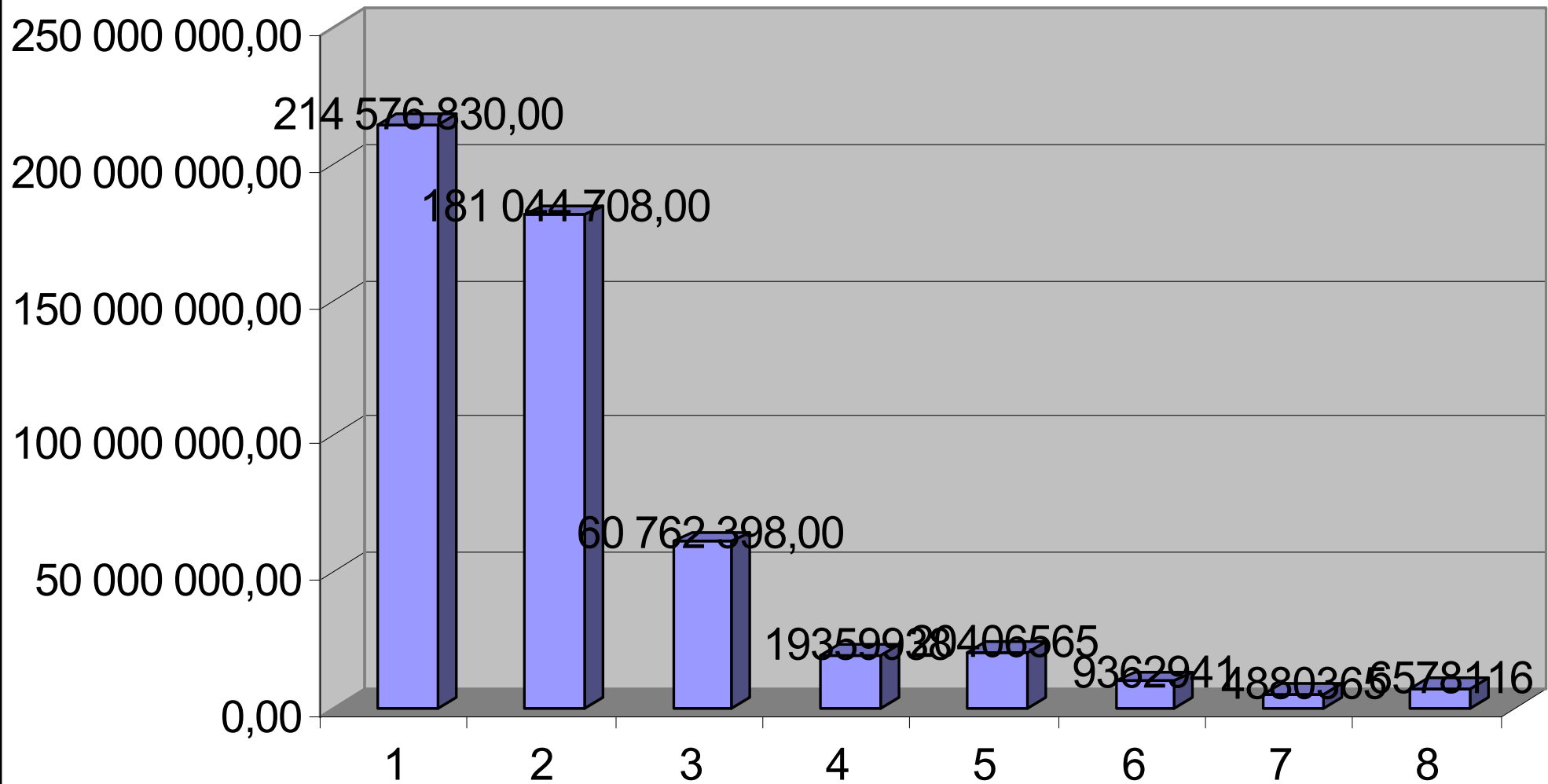
Burza cenných papírů Praha je největším organizátorem trhu s cennými papíry v České republice. Je založena na členském principu, což znamená, že přístup do burzovního systému a právo obchodovat mají pouze licencovaní obchodníci s cennými papíry, kteří jsou zároveň členy burzy. Princip obchodování je založen na automatizovaném zpracování pokynů k nákupu a prodeji investičních instrumentů, což znamená, že pražská burza se řadí mezi tzv. elektronické burzy.

11) RM-System

Akciová společnost RM-SYSTÉM působí od roku 1993 jako organizátor mimoburzovního trhu s cennými papíry. Činnost mimoburzovního trhu RM-S je založena na zákaznickém principu a proto není přístup na trh RM-S nijak omezen.

Úhrnný objem obchodů a převodů v tis.Kč v letech 1998-2005 (RM-System)

Počet převodů jednotlivých druhů CP

